

С. І. Горбанькандидат педагогічних наук,
завідувач Іконописної школи імені преподобного Порфирія Кавсокалівіта
Полтавської місіонерської духовної семінарії

МОЖЛИВСТІ ТЕХНОЛОГІЙ ПОРТФОЛІО ТА WEB-ПОРТФОЛІО У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ХУДОЖНИКІВ САКРАЛЬНОГО ЖИВОПИСУ

У статті обґрунтовується, що сучасні інноваційні підходи вимагають введення нового напрямку оціночної діяльності майбутнього художника сакрального живопису – оцінку його особистісних і міжособистісних досягнень, а саме технологій портфоліо та web-портфоліо. У статті здійснено спробу на основі аналізу можливостей технологій портфоліо та web-портфоліо обґрунтувати необхідність їх впровадження у професійну підготовку художників сакрального живопису. Підкреслено необхідність здатності до аналізу та об'єктивної оцінки власної професійної діяльності, критичного ставлення до себе та свого рівня художньої майстерності, тобто до самоаналізу (рефлексії), як умов професійного зростання художника сакрального живопису.

Розкрито напрями використання технологій портфоліо та web-портфоліо як інструменту навчання та інструменту професійної діяльності, що розвивають здатність до адекватної самооцінки; аналізу результатів власної професійної діяльності; орієнтування на подальше творче вдосконалення та саморозвиток професійної компетентності.

Визначено структуру компонування та наповнення портфоліо (навчальні проекти, академічні роботи, участь у творчих конкурсах; наукова робота та публікації, власні професійні роботи, проектні пропозиції, виділення реалізованих об'єктів; проекти, виконані у співавторстві, участь у розробленні проектів, виконання окремих видів робіт; самостійні творчі роботи та пошуки).

Схарактеризовано web-портфоліо як інноваційну технологію, яка характеризується: гіпертекстовою побудовою веб-ресурсу, що дозволяє реалізувати зв'язок між компонентами моделі портфоліо найбільш наочно у вигляді перехресних посилань; структурованістю, відкритістю, платформо-незалежністю, переносимістю та гнучкістю веб-ресурсів.

Визначено функції портфоліо та web-портфоліо у процесі професійної підготовки майбутнього художника сакрального живопису. Наведено можливості технологій портфоліо та web-портфоліо у формуванні професійної підготовки художників сакрального живопису. Визначено ресурси для створення web-портфоліо та презентації творчих проектів (інформаційних, дослідницьких, практично-творчих) одноосібних або групових.

Ключові слова: професійна підготовка, художник сакрального живопису, інноваційні технології, рефлексія, технологія портфоліо, технологія web-портфоліо.

Постановка проблеми. Реалізація інноваційного навчання майбутніх художників сакрального живопису у вищій школі неможлива без упровадження у процес їх професійної підготовки інноваційних технологій. Навчання в закладі вищої освіти є періодом професійного самовизначення та становлення молодих художників сакрального живопису через розвиток їх готовності до виконання сучасних професійних завдань. Виявлення можливостей інноваційних технологій щодо формування професійної підготовки майбутніх художників сакрального живопису засвідчує тенденцію до постійного пошуку комбінації кількох технологій та нових способів упровадження їх у навчальний процес, що дозволяє здійснювати комплексне оновлення процесу професійної підготовки.

Завдання викладача – створити умови, за яких майбутні фахівці самостійно й охоче діють для досягнення поставлених цілей та здобувають

необхідні знання з різних джерел. Ураховуючи особливості професійної підготовки майбутніх художників сакрального живопису та з метою її вдосконалення, вважаємо, що доцільно використовувати в ході професійної підготовки майбутнього художника сакрального живопису технології портфоліо та web-портфоліо.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є з'ясування можливостей технологій портфоліо та web-портфоліо у професійній підготовці майбутніх художників сакрального живопису.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність нововведень у технології і методи сучасного навчання стала об'єктом дослідження українських та зарубіжних учених. Наукові доробки М. Кларина [6], В. Кременя [7], М. Лисенка [9], П. Сауха [12], С. Шевчук [14] та інших науковців присвячені загально-теоретичним, теоретико-методологічним, науково-практичним проблемам

інноваційної парадигми навчання в закладах вищої освіти, окремим прогресивним формам і технологіям навчання, досвіду та перспективам їх використання в освітній практиці. Зокрема, автори пов'язують інновації в навчанні з необхідністю вдосконалення (модернізації, модифікації, раціоналізації та трансформації) існуючого традиційного освітнього процесу, тобто з його радикальним перетворенням та комплексною видозміною.

В Україні проблемою використання Web-портфоліо займалися вітчизняні вчені В. Биков, Н. Бідюк, А. Джурицький, Б. Євтух, В. Жуковський, В. Коваленко, С. Романова, О. Сухомлинська, В. Чорний та ін. [11; 12].

Виклад основного матеріалу. Однією з необхідних умов професійного зростання є здатність художника сакрального живопису до аналізу та об'єктивної оцінки власної професійної діяльності, критичного ставлення до себе та свого рівня художньої майстерності, тобто до самоаналізу (рефлексії).

На думку О. Жирун, рефлексія – динамічне утворення, а різні рівні розвитку рефлексії формують різні рівні професійного становлення особистості. Саме тому розвиток рефлексії у студентів у процесі їх навчання має важливе значення для їх подальшої кар'єри і професійного зростання [3].

До основних функцій рефлексії І. Бех відносить [2, с. 11–13]: відроджувальну функцію (спрямовану на формування духовного «Я» особистості, усвідомлене прагнення до саморозвитку); акмецентровану функцію (визначає нескінченність духовного поступу особистості, примноження власних духовних здобутків); самостверджувальну функцію (зумовлену викликами оточення, спрямовану на самоствердження та духовне зміцнення); самозахисну функцію, яка пов'язана зі збереженням суб'єктом свого «Я»; функцію самоцінності (як провідного оптимізуючого чинника життя особистості); консолідує функцію (гармонізуючий чинник організації внутрішньої структури суб'єкта); функцію душевної гармонії (сигналізує про внутрішні процеси емоційної рівноваги – нерівноваги в житті особистості та про місце рефлексії в них).

До особистісних якостей, які є однією з головних умов успішності професійної рефлексії художника сакрального живопису, є відкритість до конструктивної критики; готовність до коригування професійної діяльності; орієнтованість на професійно-творчий та особистісний розвиток; емоційна готовність до здійснення професійної діяльності та її осмислення.

Однією з технологій, що розвиває здатність до адекватної самооцінки, аналізу результатів власної професійної діяльності, орієнтування на подальше творче вдосконалення та саморозвиток професійної компетентності, є технологія портфоліо та web-портфоліо.

Погоджуючись із думкою А. Багаутдинової [1], М. Кадемії [5], О. Кайдановської [8], вважаємо, що інноваційні підходи вимагають введення нового напрямку оціночної діяльності майбутнього художника сакрального живопису – оцінку його особистісних і міжособистісних досягнень, а саме технологій портфоліо та web-портфоліо.

Портфоліо – сучасна освітня технологія, до основи якої покладено метод автентичного оцінювання результатів навчальної та професійної діяльності. Портфоліо в перекладі з італійської означає «папка з документами», «папка фахівця» [8].

Портфоліо студента є способом фіксування, накопичення та оцінки робіт, результатів професійної підготовки майбутнього фахівця, свідчить про його зусилля, прогрес і досягнення за певний період часу; форма фіксації самовираження і самореалізації майбутнього художника, цілеспрямованої систематизації, безперервної самооцінки, корекції результатів і досягнень студента [1; 15]; засіб формування професійної компетентності майбутніх фахівців [13].

Портфоліо забезпечує перенесення «педагогічного наголосу» із зовнішньої оцінки на самооцінку, з того, що людина не знає і не вміє, на те, що вона знає і вміє. Значущою характеристикою портфоліо є його інтегративність, що включає кількісну і якісну оцінки, передбачаючи співпрацю студента, викладача і роботодавця в ході його створення [1]. Введення оцінки особистих досягнень забезпечує розвиток таких компонентів особистості: мотивації саморозвитку, самооцінки, вольової регуляції, відповідальності.

Таким чином, «портфоліо», будучи однією із сучасних форм оцінювання, допомагає розв'язати такі педагогічні завдання: підтримує та стимулює навчальну мотивацію студентів; заохочує їхню активність, самостійність, розширює можливості навчання, самоосвіти; розвиває навички рефлексивної, оцінної діяльності студентів; формує вміння вчитися – формувати мету, планувати та організувати власну навчальну діяльність; сприяє індивідуалізації навчання студентів; закладає додаткові можливості для успішної соціалізації [1; 8].

Функціями портфоліо у процесі професійної підготовки майбутнього художника сакрального живопису є такі: діагностична (фіксуються зміни і зростання (динаміка) показників за певний період часу); цілепокладання (підтримує освітні цілі, задані стандартами); мотиваційна (заохочує студентів і викладачів до взаємодії і досягнення позитивних результатів); змістовна (максимально розкриває весь спектр досягнень і видів виконуваних робіт); розвивальна (забезпечує безперервність процесу розвитку, навчання і виховання від курсу до курсу); навчальна (створює умови для формування основ професійної компетентності).

Погоджуючись із думкою О. Кайдановської [8] щодо компонування і наповнення портфоліо, вважаємо, що воно повинно мати таку структуру: навчальні проекти (ескізні пошуки, курсові проекти, фото робіт у виконавському та авторському виконанні); академічні роботи (графічні завдання зі спеціальних дисциплін); участь у творчих конкурсах; наукова робота та публікації (статті, виступи на конференціях, семінарах, інформаційні проекти); власні професійні роботи, проектні пропозиції, виділення реалізованих об'єктів; проекти, виконані у співавторстві, участь у розробленні проектів, виконання окремих видів робіт; самостійні творчі роботи та пошуки.

Основними вимогами до використання проектних технологій навчання є наявність значущої задачі (проблеми); планування дій (вид продукту, форма презентації тощо); самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність студентів; структуризація змістовної частини проекту (з вказівкою поетапних результатів); пошук інформації, яка потім буде опрацьована, осмислена, представлена завдяки дослідницьким методам; аналіз отриманих даних, підведення проміжних підсумків, обговорення; презентація продукту [1].

Технологія портфоліо інтегрується з інформаційно-комунікаційними технологіями у вигляді Web-портфоліо, який може містити всі означені вище складники.

Web-портфоліо – це інноваційна технологія, яка характеризується: гіпертекстовою побудовою веб-ресурсу, що дозволяє реалізувати зв'язок між компонентами моделі портфоліо найбільш наочно у вигляді перехресних посилань; структурованістю, відкритістю, платформонезалежністю, переносимістю та гнучкістю веб-ресурсів, що дозволяють модифікувати веб-ресурси, проводити пошук, порівняльний аналіз і будувати різні візуалізації контенту; комунікативною спрямованістю Web-ресурсів, що дозволяє студентам здійснювати інформаційну взаємодію на базі своїх портфоліо.

Для створення web-портфоліо можна використати такі ресурси [12]:

1. <https://docs.google.com> – безкоштовний онлайн-офіс, що включає в себе текстовий, таблицний процесор і сервіс для створення презентацій, інтернет-сервіс зберігання файлів із функціями файлообміну, публікації, матеріали виступів на конференціях, презентації проектів.

2. <http://blogger.com> – Інтернет-ресурс, призначений для створення веб-портфоліо та організації зворотного зв'язку з відвідувачами.

3. <http://www.youtube.com/> – он-лайн сервіс для перегляду і розміщення відеоматеріалів та відеофрагментів.

Презентація творчих проектів (інформаційних, дослідницьких, практично-творчих) одноосібних або групових можлива за допомогою:

1) блогів та соціальних мереж – технології ведення в Інтернеті власного щоденника, варіанту особистого освітнього простору та засобу для організації спільної діяльності певної групи студентів, відкритого чи закритого середовища для організації дискусій із різної тематики [10];

2) технології ВікіВікі (wikiwiki – походить із гавайської «швидко-швидко») – це гіпертекстове середовище, яке відносять до сервісів Веб 2.0, колекція взаємопов'язаних між собою текстових сторінок, до яких кожний зареєстрований користувач (у нашому випадку – керівник проекту та його учасники) може вносити свої зміни (за виключенням певної кількості статичних Веб-сторінок) або створити нову сторінку. Середовище ВікіВікі має переваги над іншими Веб-ресурсами: можливість багаторазово правити текст; фіксувати зміни, що були внесені до змісту сторінки, та можливість повернутися до попередньої версії; сторінка обговорень до кожної статті, де відвідувач може залишити свої коментарі [4; 16] У роботі над спільним проектом Вікі можна розглядати як колективну електронну дошку, на якій може писати ціла група студентів; базу даних – середовище для збереження колективного досвіду під час виконання творчого проекту тощо.

Висновки і пропозиції. Отже, технологія використання портфоліо та web-портфоліо у професійній підготовці майбутнього художника сакрального живопису здійснює позитивний вплив на мотивацію студентів щодо професійного розвитку; надає майбутньому фахівцю можливість самостійності та навчальної ініціативи, забезпечує наступність різних етапів процесу професійної підготовки та комунікацію між його учасниками; допомагає планувати, відслідковувати, коригувати професійну підготовку майбутнього професіонала. Завдяки технології портфоліо майбутній художник сакрального живопису має можливість відслідковувати та коригувати власну професійну підготовку, в нього формуються навички оцінювання результатів власної навчальної та професійно-творчої діяльності.

Створення портфоліо та web-портфоліо власних творчих робіт дає змогу майбутньому фахівцю фіксувати зміни та відстежувати розвиток власної художньої майстерності від курсу до курсу, розкриває спектр творчих досягнень і видів виконаних творчих робіт, відображає основні форми і напрямки навчальної та творчої активності майбутнього художника, забезпечує безперервність процесу творчого розвитку, навчання і виховання. Презентаційні портфоліо, які містять характеристики відношення студента до різних видів діяльності, представлені викладачами, потенційними роботодавцями, керівниками практик та ін., а також письмовий самоаналіз самого студента формує вміння майбутнього фахівця здійснювати необхідну корекцію на основі конструктивної критики та самоаналізу професійної діяльності, підтримує мотивацію студентів до самореалізації у професії.

Список використаної літератури:

- Багаутдинова А. Ш. Инновационные образовательные технологии в высшем образовании. Научный журнал НИУ ИТМО. Серия. Экономика и экологический менеджмент. 2014. № 1(16). URL: <http://www.economics.ihtb.ifmo.ru>.
- Бех І.Д. Рефлексія у духовному «Я» особистості. Рідна школа. 2011. № 8/9. С. 9–14.
- Жирун О.А. Рефлексія як дефініція професійного становлення особистості. Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка. 2012. № 1. С. 98–101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_fpp_2012_1_20.
- Ігнатенко О.В. Умови використання технології ВЕБ 2.0. (Вебінарів) у навчальному процесі. Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Серія. Педагогічні науки. 2010. Вип. 15, ч. 1. С. 159–164.
- Кадемія М.Ю. Розвиток творчої активності студентів ВНЗ на основі використання технології «портфоліо» // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: зб. наук. пр.; за ред. Л.Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО, О.Г. РОМАНОВСЬКОГО. Харків: Вип. 23-24 (27-28). НТУ «ХПІ», 2009. С. 115–125.
- Кларин М.В. Инновации в мировой педагогике: обучение на основе исследования, игр, дискуссии: анализ зарубежного опыта. Рига: Эксперимент, 1998. 180 с.
- Кремень В.Г. Категорії «простір» і «середовище»: особливості модельного подання та освітнього застосування // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. 2013. № 3. С. 3–16.
- Кайдановська О.О. Портфоліо у професійній діяльності та освіті архітектора. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія. Архітектура. 2013. № 757. С. 89–96. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPARX_2013_757_15.
- Лисенко М.В. Інноваційна парадигма вищої освіти України за умов переходу до інформаційного суспільства: автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.10 / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т». Київ, 2013. 16 с.
- Морзе Н.В. Методичні особливості вебінарів, як інноваційної технології навчання. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/918/1/N_Morze_O_Ihnatenko_ITO_4.pdf. – Назва з екрана.
- Основи стандартизації інформаційно-комунікаційних компетенцій в системі освіти України: метод. рекомендації / уклад. В.Ю. Биков, О.В. Білоус, Ю.М. Богачков та ін.; за заг. ред. В.Ю. Бикова, О.М. Спіріна, О.В. Овчарук; МОН України, НАПН України. Київ: Атіка, 2010. 88 с.
- Саух П.Ю. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 443 с.
- Удалов С.Р. Использование современных информационных и коммуникационных технологий в художественном образовании. Современные проблемы науки и образования. 2012. № 4. URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=6669>.
- Шевчук С.С. Реалізація інноваційних освітніх технологій у професійному навчанні. URL: <http://hegelnet.org/kyiv/Shevchuk-2013.pdf>.
- Ширшова И.А. Оценивание учебных достижений студентов: современные тенденции // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия. Проблемы педагогики средней и высшей школы. 2013. Т. 26(65). № 1. С. 205–215. URL: <http://wiki.kspu.kr.ua/index.php>.

Horban S. Possibilities of the technologies of portfolio and web-portfolio according the professional training of future sacred art painters

The article substantiates that modern innovative approaches require the introduction of a new direction of assessment of the future artist of sacral painting – an assessment of his personal and interpersonal achievements, namely, portfolio technologies and web-portfolio. The article attempts to substantiate the necessity of its introduction into the professional training of future sacred art painters on the basis of the analysis of the possibilities of the technology of portfolio and web-portfolio. There are underlined the necessity of the ability to analyze and objectively evaluate their own professional activities, critical attitude to themselves and their level of artistic skill, that is, to self-analysis (reflection), as the conditions of professional growth of the sacred art painters.

The directions of using the technologies of portfolio and web-portfolio as a tool of training and a tool of professional activity that develop an ability to adequate self-assessment are opened,; analysis of results of own professional activity; orientation to further creative improvement and self-development of professional competence.

The structure of the layout and filling of the portfolio is determined (educational projects, academic work, participation in creative contests, scientific work and publications, own professional work, project proposals, allocation of realized objects, projects performed in co-authorship, participation in the development of projects, the implementation of certain types works, independent creative work and searches).

Web-portfolio is described as an innovative technology, which is defined by hypertext construction of a web resource, which allows realizing the connection between components of the portfolio model most clearly in the form of cross-references; structuring, openness, platform independence, portability and flexibility of web resources.

The functions of portfolio and web-portfolio in the process of professional training of the future sacred art painters are defined. The possibilities of technologies of the portfolio and web-portfolio in the formation of professional training of the sacred art painters are presented. The resources for creation of web-portfolio and presentation of creative projects (information, research, practical-creative) single or in group are defined.

Key words: *professional preparation, sacred art painters, innovative technology, reflection, technology of portfolio, technology of web-portfolio.*